

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

-

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

HUS-yhtymä kiittää mahdollisuudesta lausua Yhteiskunnan turvallisuusstrategian luonnoksesta ja haluaa nostaa esiin eräitä näkökohtia terveydenhuollon toimialan ja HUS-yhtymän näkökulmasta.

Yleiset huomiot turvallisuusstrategiasta

Päivitetty Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on tervetullut lisä vahvistamaan varautumisen kokonaisuutta. Nimestään huolimatta Strategia painottuu kuitenkin hyvin vahvasti valtionhallintoon ja ministeriötasolle, vaikka usein häiriötilanteisiin vastaaminen sekä yhteiskunnallisten palvelujen valmius ja varautuminen rakennetaan paikallisella- ja aluetasolla.

Huomioiden turvallisuusstrategian luonteen kokonaisturvallisuusajattelun keskeisenä asiakirjana, tulisi siinä huomioida laajemmin vuoden 2023 alusta toimintansa aloittaneiden sosiaali- ja terveydenhuollon Valmiuskeskusten, hyvinvointialueiden sekä Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tehtävät ja vastuut häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Alueellisiin ja paikallisiin toimijoihin viitataan strategiassa esimerkiksi ”sosiaali- ja terveysviranomaisina” (s. 82). On huomioitava, että vaikka kyse on strategia-asiakirjasta, sosiaali- ja terveydenhuollon viran-omaistehtäviä hoitavissa organisaatioissa on tuhansia ammattilaisia, jolloin organisaatioista käytettävät termit tulisi olla selkeitä.

Strategiassa on paljon perustietoa, joka on luonteeltaan kuvailevaa. Tekstiasettelu määrittää eri toimijoille kriittisiä tehtäviä, joiden osalta on ajoittain vaikea saada tarkkaa kuvaa siitä, onko kyseessä tavoite vai nykytilan kuvaus, esim. ”Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien ja digitaalisten palveluiden toimintavarmuus on turvattava kaikissa olosuhteissa vara-järjestelyin” (s. 115). Ei ole realistista eikä tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi digitaalisten palvelujen toimintavarmuus tulee kaikilta osin turvata kaikissa olosuhteissa. Olisi perusteltua lisätä määritte ”kriittisen tärkeiden” tietojärjestelmien ja digitaalisten palveluiden eteen, jolloin vaade olisi realistinen ja tarkoituksenmukainen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskysymykset strategiassa

Strategiassa tunnistetaan onnistuneesti väestön luottamuksen merkitys sosiaali- ja terveyspalveluja kohtaan (s. 24). Erilaiset päivystykselliset terveyspalvelut ja ensihoito ovat palveluja, joihin kansalaiset luottavat ja joiden piiriin hakeudutaan äärimmäisessä hädässä.

Strategiassa todetaan (s. 115), että ”Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista. Käytännön varautumistyöstä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä eli hyvinvointialueet”. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa tulisi huomioida Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), jossa todetaan esimerkiksi, että:

- Yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueellaan ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. (§ 51)

Kansallisesti yhtenäisten periaatteiden mukaisesti valmiuden ja varautumisen tasot sosiaali- ja terveydenhuollossa sisältävät niin yhteistyöalueetason, hyvinvointialueetason kuin myös kun-tatason tietyin osin. Myös keskeisillä toimijoilla kuten sairaaloilla osana hyvinvointialueita tai HUS-yhtymää on omat valmiussuunnitelmat. Sote valmiuskeskusten tekemä valmiuden ja varautumisen ohjaus yhteistyöaluelajuisesti varmistaa, että suunnitelmat ovat keskenään linjassa, ja että hallinnolliset rajat ylittäviin tilanteisiin on varauduttu.

HUS-yhtymä on keskeinen terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon toimija Suomessa. Esi-merkiksi sivulla 42 HUS-yhtymä on jätetty jostain syystä mainitsematta: ”Hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja Ahvenanmaa ovat sosiaali- ja terveystieteiden sekä pelastuspalveluiden tuottajina merkittäviä kokonaisturvallisuuden toimijoita”. Tähän lauseeseen on hyvä lisätä myös HUS-yhtymä jo siitäkin syystä, että ensihoidon järjestämisvastuu Uudenmaan alueella on HUS-yhtymällä ja eräät pelastuslaitokset toimivat ensihoidon palveluntuottajina HUS-yhtymälle. Koska seuraavassa lauseessa mainitaan valmiussuunnitelmat, tulisi myös sote Valmiuskeskukset nostaa jo tässä yhteydessä esiin. Sama asia nousee esille myös sivulla 94: ”Käytännöt toimit toteuttavat hyvinvointialueet (sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastus-toimi)” sekä sivulla 136: ”Hyvinvointialueet varautuvat ennakkoon tehtävillä...”. Myös HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki varautuvat ennakkoon erilaisiin uhkiin ja häiriötilanteisiin. Tämän kaltaisessa tärkeässä strategia-asiakirjassa ei siis (Uudenmaan erillisratkaisusta johtuen) ole riittävää viitata yleisluonteisesti vain hyvinvointialueisiin.

Strategiassa käsitellään tilannekuvaa sivuilla 52–53. Strategiassa todetaan, että ”[Valtion-uoston] Tilannekeskus tekee yhteistyötä eri alueellisten toimijoiden, kuten aluehallintovirastojen kanssa eri tasot läpileikkaavan tilannekuvan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi”. On hyvä muistaa, että sote Valmiuskeskukset ovat kehittäneet merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteiden tilannekuvaa STM:n tuella viime vuosina. Valmiuskeskukset kykenevät muodostamaan, analysoimaan ja välittämään häiriötilannetietoa yhteiskunnallisista häiriöistä ja niiden vaikutuksista, joten strategiassa tulisi sote Valmiuskeskukset mainita myös tässä kappaleessa.

HUS-yhtymä tulisi myös nostaa esille kemikaaliuhkiin varautumista käsittelevässä Toimijakappaleessa. Kappaleessa tunnistetaan Myrkytystietokeskus, jonka kirjoitusasu tulisi muuttaa muotoon HUS Myrkytystietokeskus tai HUS-yhtymässä toimiva Myrkytystietokeskus (s. 95). Kyse on HUS Akuutin STM:n sopimuksen perusteilla tuottamasta valtakunnallisesta asiantuntijapalvelusta.

Strategiassa nostetaan Suomen sotilaallisen puolustamisen käsittelyn yhteydessä esiin eri toimijoita (s. 67), esim. elinkeinoelämän toimijat, järjestöt ja Nato. Kappaleessa Toimijat olisi syytä nostaa esiin myös erikoissairaanhoidon palvelujen järjestäjät ja tuottajat, joilla on keskeinen rooli siinä missä kunnossapidolla (s. 67) ja ruokahuollolla (s. 67). Kyse on lääkintähuollosta, joka on kyllä tunnistettu ja nostettu esiin sivulla 20: ”Esimerkiksi puolustusvoimien lääkintähuollon toteuttaa pääosin siviilisektorin sosiaali- ja terveydenhuolto”. Sotilaallisen maanpuolustuksen edellytysten näkökulmasta on todettava, että Yhteiskunnan turvallisuusstrategia ei riittävällä tavalla tunnista terveydenhuoltojärjestelmän merkitystä osana kokonaisuunpuolustusjärjestelmäämme.

Strategialuonnoksen lopussa käsitellään kansalaisten psykologista turvallisuutta ja kriisinkeskeytyttä. Kun otetaan huomioon nykyinen mediaympäristö sekä hybridivaikuttamiseen pyrkivä mis- ja disinformaation jakaminen osana jatkuvaa mediavirtaa, on tämän kokonaisuuden käsittely varsin

ohutta. Vastuutahoiksi todetaan lähes kaikki. Tämä varsin lakoninen lähestymis-tapa Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa herättää väistämättä kysymyksen siitä, onko va-rautumisessamme riittävästi kiinnitetty huomiota kansalaisten kriisinsietokyvyn ja psyykkisen jaksamisen tarkoitukselliselle murentamiselle ja onko Suomen valmiusjärjestelmä tältä osin riittävä.

Kokonaisuutena Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on tärkeä ja tervetullut asiakirja, joka valmistuessaan antaa lisää perusteita yhteiselle varautumistyöllemme.

Niinivaara Jaana
HUS-Yhtymä - Johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi